

EDUCACIÓ MUSICAL

La formació musical en la infància

Algunes reflexions a propòsit de la nostra experiència al capdavant de la Coral Infantil Sant Narcís (1974-1992)

Text: Enric Homet i Romà

Foto: "Coral Infantil de Sant Narcís" al Palau de la Música Catalana (1985)

Els poders receptius dels infants tenen el gran avantatge que no hi ha contraposicions ni empentes en els coneixements que els van encaminant als valors més aguts de la seva petita però profunda parcel·la del saber, perquè hi entren sense preocupacions negatives. I això fa que siguin acollidors d'un munt de vicissituds que els van emmotllant i formant subtilment, fins a concebre'n tot un caràcter segons els hagin funcionat els entorns i les persones que han tingut cura d'aquella formació, per altra part garbellada pels instints dels infants, que tot i no ésser una font d'erudició, ho és de captació d'estima i benignitat. D'aquí es desprèn, naturalment, el tracte per anar arrodonint un caràcter que si cau en bones mans, des d'aquell mateix instant ja va copsant i reservant al seu net instint tots els instants que la convivència li va oferint. I per descomptat que l'inici musical més positiu és el de formar part d'un grup coral, ja des de la infància, en el qual s'hi senti a gust sense imposicions familiars ni rigor excessiu per part de la direcció.

El motiu, que al llarg del temps he anat consolidant, és que s'ha de cercar una associació o entitat adient als impulsos educatius dels infants, a fi de poder-hi assajar ordinàriament i prestigiar el centre amb alguna actuació solemne, però sobretot de caire rigorosament laic. El temps ha demostrat que els responsables de llocs de culte acaben volent convertir una coral de caire educatiu en una escolania parroquial, que és l'antítesi del goig i la il·lusió, perquè els assaigs d'una hora setmanal acaben essent només per a repassar cançons litúrgiques, regularment cantades en dies de festa. A més, aquests assaigs alteren la família que acostuma a estar unida, precisament, els dies festius. I suposant que la família sigui creient i resisteixi aquest sacrifici, la intrmissió de veus corals escollides no és del tot justa, perquè elimina de la missa la participació en els cants a l'assemblea, que tant va costar d'introduir.

El repertori

Un dels poders impulsius cap al camp de la música –salvant distàncies però sempre adossat als valors de la poesia– és la lectura i el ritme que impregnen els simples versos d'uns poemes ben triats dels molts que conté la nostra llengua, sobretot la dedicada a suggerir a l'infant llocs estimats, vides exemplars, convivències agradoses, paisatges escollits, personatges propers i llegendaris, fauna i flora de les nostres contrades i conreus, etc. Per una part, símbols ben entenedors i, per l'altra, llocs i imatges ja estimats que, sense ni pensar en el ritme de la poesia, els anirà conduint, però, en un cor d'infant aviat hi sona la música adequada a les imatges contrastades i estimades.

Si al munt de captacions en la lectura de poemes adequats s'hi afegeix el so senzill i apropiat a les edats corresponents, no hi ha dubte que els infants poden entrar en el camp musical sense aquell esforç a què obliguen la majoria d'assignatures. D'aquesta manera enceten, amb la millor alegria i senzillesa, un camí que és la formació més natural però més profunda, de per vida, en l'establiment segur i ferm de la personalitat.

Ja és sabut que les experiències de tota mena van forjant persones, i donen una mena de patina destinada a crear voluntats a força de vivències contrastades i portades a l'extrem dels sentits infantils. Però mai no podran entrar en un món tan senzill i adequat a les possibilitats naturals i amenes del sentit musical com ens demostra l'inici d'aquest camí a través del cant coral, una drecera per remuntar amb facilitat cap a la comprensió de la poesia i, a través d'ella, al llenguatge exquisit dels autors d'una munió meravellosa d'artistes de la paraula, que

fàcilment va penetrant en el llenguatge de l'infant com la cosa més natural. I encara agafa més força si els responsables dels grups adverteixen als alumnes que en acabar la passada d'una cançoneta, aixequin el dit per preguntar en veu alta el sentit d'alguna paraula de dubtosa comprensió. En fer-ho en veu alta, aquella interpel·lació resta com una perfecta lliçó, per altra part tan natural i va formant, sense imposicions, la parla i el seu coneixement molt més elevat del que vulgarment empra el nostre poble.

Perquè, al començament, els infants no es dispersin fàcilment, és recomanable l'estudi de cançonetes fàcils a fi de confeccionar-ne un repertori, amb algun cànon –que els faci comprendre el sentit de les veus distintes-, per interpretar a la primera festa que es presenti al barri, poble, escola, internat, etc., ja que la il·lusió per l'actuació i la demostració del progrés davant dels familiars infon seguretat al grup i estímuls als superiors d'aquell estament. La joventut primerenca sol ser molt aficionada a les actuacions en escenaris, sobretot quan no ho han de fer en solitari i sempre refiant-se del conjunt. També és molt positiva la idea de celebrar l'acabament dels cursos amb una excursió, per petita que sigui, però amb especial esperit de solidaritat i, si es presenta el cas, organitzar-ho pensant a fer una visita al lloc d'un altre conjunt coral de característiques similars.

El director i la directora d'un cor infantil

El punt més delicat és el de l'inici d'un conjunt que cregui en la persona que l'ha d'ensinistrar i conduir, amb carisma per oferir dots i confiança a l'infant i a la família corresponent, sempre disposats, l'un i l'altra, a confiar dubtes i seguretats, i per part de l'iniciador, entrega sense pretensions. Encara pot resultar més positiu si ja als seus inicis s'hi troben dues persones de distint sexe, segures i coneixedores de la infància i les seves virtuts i defectes, perquè això comporta que els dos caràcters es complementin i allò que pot ser dubtós per a un, resulti segur per a l'altre. Nosaltres vam tenir la sort de connectar amb una persona que mereix el record i la menció, la germana dominica Sara Pulgar, ja que tot i no ésser del país, va entendre les intencions i sabé restar sempre a punt i a l'ombra dels nostres sentiments nobles, al costat dels infants i generosa en el tracte. Després, el balanceig de les dues virtuts contrastades sol resultar un motiu de confiança entre l'alumnat.

Els nens i nenes d'una coral infantil

Les edats ideals per adoptar alumnes dels dos sexes és la dels cinc anys fins als dotze, pel que fa als nens; i setze, per a les nenes, a fi de mantenir les veus blanques en el mateix timbre de veu i harmonia. Les nenes tenen el gran avantatge que la veu no els canvia per l'edat, i amb els coneixements que tenen poden arribar a ser bones directores si s'ho proposen, ocasió que per naturalesa i sense ni adonar-se'n tenen oportunitat de passar al solfeig i a algun instrument musical que, habitualment, sol ser el piano. Encara que aquest no sigui el camí escollit, quan l'alumne ha estat uns anys immers en la disciplina coral en surt amb unes facultats humanes i amb un coneixement de llenguatge exquisit per les bones lletres dels nostres poetes, a part dels estats de compenetració, rigidesa, to homogeni de veu, posició dels cos, manteniment d'atenció a una sola expressió de la direcció, esperit d'equip, companyonia, convivència, etc. Aquestes facultats no es troben unides en cap més disciplina humana, i s'adquireixen sense esforç especial, perquè la mateixa actuació escènica ho requereix.

L'inici d'un conjunt coral, en el qual s'hi entra voluntàriament, ja sol ser un senyal que els infants que en volen formar part, d'alguna manera senten el goig musical, que per altre costat no ha de significar que hagin d'entrar de ple en el coneixement del solfeig, ja que podria resultar contraproduent en infants allunyats de l'estudi seriós. En canvi, entren molt fàcilment en cançons escollides i entenedores, sobretot si abans d'iniciar-les se'ls fa una mena d'introducció explicada subtil, senzilla i natural, sense enfarfegar-los. Això fa que aquell compromís propi i voluntari del principi no es consolidi fins passats un parell o tres de mesos, quan han sentit el cuc de la il·lusió. Després es pot començar a confeccionar la llista dels qui han resistit la seriosa disciplina que comporta el formar part d'un conjunt vocal que va agafant solera en el temps.

Pel fet que els inicis del conjunt han d'ésser generosos fins a no discriminar ningú per manca de facultats auditives d'afinació, pot ser molt bé que entre la munió de voluntaris hi aparegui algú de poca oïda o manca de ritme que de principi faci trontollar els companys més propers. En aquests casos la solució és delicada però no insoluble, ja que se l'ha de col·locar entremig dels companys que canten amb més seguretat i assegurar-li que arribarà a defensar-s'hi bé si escolta més que no pas canta... en moments de dubte. És una experiència en la qual hom no creia, però podem constatar que té solució sempre i quan l'alumne sigui constant en els assaigs. I allò més curiós és que el defecte sol repetir-se entre germans, però té solució, com dèiem, si hi ha bona constància.

L'actuació, tres o quatre vegades a l'any, comporta l'entrada de nous alumnes i també seguretat i fermesa en els que l'edat ja els diu que el camí de la música és més obert, i se'ls pot responsabilitzar a assajar a part unes segones o terceres veus. En aquests casos és bo d'aconsejar-los d'aprendre de dirigir el mateix conjunt en moments d'assossec i quan la pressa per actuar no els empeny. Hi ha resultats extraordinaris i d'una satisfacció recíproca. Amb aquesta pràctica s'han aconseguit fruits molt sorprenents en qualitat i quantitat. Tot això, i el pas del temps, fan animar a crear altres conjunts, i així es descobreixen noves maneres i nous projectes musicals, sempre en sentit ascendent i posats al dia. Personalment podria donar més de mitja dotzena de noms sorgits del nostre conjunt, que s'han obert de ple a la música i a la direcció coral. I quant a actuacions rellevants, del 1985 al 1987, dues exhibicions al Palau de la Música Catalana (Barcelona), amb la direcció pròpia i de quatre alumnes ja sorgits del conjunt. Per cert que en acabar una actuació, més d'un director de conjunts musicals ens elogià la idea de negar-nos voluntàriament al propi lluïment per donar pas a noves generacions.

Les actuacions públiques

L'abril de 1976 vam impulsar el Festival de la Cançó de Sant Narcís (Girona) a fi de facilitar actuacions a la Coral Infantil per donar-li la oportunitat d'obrir-se al públic jove en general, i també amb la intenció d'aconseguir el cant individual i de petits grups. Hi havia dues categories, infantil i juvenil, i tres premis per a cada categoria. Com que la cobdícia dels premis no resultà positiva, l'any 1979 s'optà per ampliar categories i s'hi afegí la de sèniors, però ja sense premis, i amb resultats bons sempre. Naturalment, les cloendes dels festivals eren a càrrec de la Coral Infantil que anava creixent en alumnes i en qualitat. L'any 1984 una joventut ja preparada s'anima a portar els festivals a la seva manera, però sempre comptant amb la Coral que ja començava a ser dirigida per diferents cantaires, encara que sota la meua tutela, i ho feien amb tanta naturalitat que ja aviat es trobaren dirigint en les dues actuacions al Palau de la Música abans esmentades.

Un bon referent: L'Escolania de Montserrat

Per mostrar un darrer mèrit del conjunt coral, esmentarem el fet que en una de les edicions del Festival de la Cançó de Sant Narcís vàrem sentir una veu infantil meravellosa i que aconsellàrem als seus pares el camí més proper per arribar a entrar a l'Escolania de

Montserrat; hores d'ara s'exhibeix de baríton pels més prestigiosos escenaris, i ens satisfà molt que ell i els seus pares encara se'n recordin de les nostres orientacions i suggeriments. I perquè aquestes no semblin històries sense solidesa, volem dir que el nom d'aquell nen de la veu meravellosa segurament ja l'han llegit en lletres grans en infinitats de programes i actuacions; ens referim a Xavier Mendoza.

Un altre nen, aquest sorgit dels nostres coneixements, el tinguérem des dels sis anys fins que el nostre consell d'entrar a l'Escolania de Montserrat donà fruits. Ja als set anys era el nostre solista, segur i amb una veu i un gust exquisit que fins sorprengué el director d'aquell conjunt, Pare Ireneu Segarra, en els primers moments de fer-li les proves inicials per acceptar-lo. Com que ja s'hi comptava, la preparació la portàrem la professora de piano Lluïsa Pardàs Feliu i un servidor, ella amb l'instrument i jo en el solfeig. Al segon any de conviure a l'Escolania, ja resultà ésser el primer soprano indiscutible del conjunt, amb una seguretat que imposava als tècnics encarregats de les sovintejades gravacions. Ell, en Francesc Petit, no ha seguit les actuacions en escenaris, però s'ha dedicat a la docència musical i ha organitzat més d'una coral, a part d'actuar en conjunts polifònics prestigiosos.

Advertiment final

Un advertiment especial és el descobriment de negar-nos a parlar mai de quotes econòmiques ni despeses de repertoris. Als infants i familiars no els passa desapercbut, i això encara els fa creure més en la bona voluntat dels responsables del conjunt. Sempre hi ha maneres i solucions, amb intercanvis, etc.

Espero que això que constato no es consideri com la pretensió d'una tesi magistral, sinó tot un reguitzell de coneixements i experiències que al llarg de divuit anys he anat adquirint conscientment, amb la seguretat que tornaria a fer el mateix si encertés l'ajut i les voluntats que m'hi acompanyaren com s'ha anat exposant al llarg del relat.

Enric Homet i Romà
Girona, agost de 2007